

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

ક્રિમીનલ અપીલ નં. ૧૦૮/૨૦૧૦

ક્રિમીનલ અપીલ નં. ૧૦૯/૨૦૧૦

મંજુરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જયંત પટેલ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ઝેડ.કે. સૈયદ

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાચારપત્રોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	
૨	પત્રકારને સંદર્ભ કરવામાં આવશે કે નહીં?	
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની ઉચિત નકલ જોવા માંગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતનું બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ આદેશના અર્થઘટને સંબંધિત કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે ?	
૫	શું આ ચુકાદો દીવાની ન્યાયાધીશને પરીપત્રીત કરવાનો છે ?	

=====

અમરસિંહ @ કભાઈભાઈ ભાઈજીભાઈ પરમાર....અપીલકર્તા(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય....સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ તરફે અધિવક્તા શ્રી પીબી ગોસ્વામી,

પ્રતિવાદી(ઓ)/સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે એપી.પી. શ્રી એચએલ જાની

=====

કોરમ : માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જયંત પટેલ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ઝેડ.કે. સૈયદ

તારીખ : ૩૧/૦૩/૨૦૧૪

મૌખિક ચુકાદો

(પર : માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જયંત પટેલ)

૧. બંને અપીલો સમાન ચુકાદો અને આદેશ, જે માનનીય સત્ર અદાલતના ન્યાયાધીશે પસાર કર્યો છે,માંથી ઉદ્ભવે છે, તેથી તેમનો એકસાથે વિચાર કરવામાં આવે છે.

૨. કેસના સંક્ષિપ્ત તથ્યો આ પ્રમાણે છે કે ૨૭.૧૨.૨૦૦૮ના રોજ મૃતકના પુત્ર દ્વારા ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી (આંક ૧૬), જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તેના પિતા લઘુભાઈ સોલંકી (મૃતક) આરોપી સાથે મિત્રતા ધરાવતા હતા અને આરોપીની પત્નીને મૃતકે બહેન તરીકે સ્વીકારી હતી. જ્યારે પણ તેઓ નિડિયાદ ખાતે પોતાની ભંગારની વ્યવસાયિક કામગીરી માટે જતા, ત્યારે આરોપીના નિવાસસ્થાને રહેતા. ૨૭.૦૭.૨૦૦૮ના રોજ મૃતક ૩. ૨ લાખ લઈને નિડિયાદ ખાતે વ્યવસાય માટે ગયા હતા અને તેમણે કહ્યું હતું કે જો તેઓ નિડિયાદ જાય તો આરોપીના નિવાસસ્થાને રહેશે, પરંતુ જો વડોદરા જાય તો ગેસ્ટ હાઉસમાં રહેશે. ત્યારબાદ ૦૨.૦૮.૨૦૦૮ સુધી મૃતકે ફરિયાદી સાથે મોબાઈલ પર વાતચીત કરી હતી, પરંતુ ૦૪.૦૮.૨૦૦૮ પછી મોબાઈલ પર કોઈ વાતચીત થઈ નહોતી અને મોબાઈલ પર બીજો કોઈ વ્યક્તિ વાત કરતો હતો. તેથી, ૦૮.૦૮.૨૦૦૮ના રોજ પડધરી પોલીસ મથકે જાણ કરવામાં આવી હતી. ફરીથી ૧૨.૦૮.૨૦૦૮ના રોજ નિડિયાદ ગ્રામ્ય પોલીસ મથકે જાણ કરવામાં આવી હતી કે મૃતક ગુમ છે અને જો તે મળી આવે તો ફરિયાદીને જાણ કરવામાં આવે. ૧૬.૦૮.૨૦૦૮ સુધી કશું જ મળ્યું નહોતું અને ત્યારબાદ ફરિયાદીએ પ્રયાસ કર્યો, પરંતુ અમરસિંહ (એ-૧) અથવા મંજુલાબેન (એ-૨) તરફથી તેને

કોઈ સંતોષકારક જવાબ આપવામાં આવ્યો નહોતો. ૨૬.૧૨.૨૦૦૮ના રોજ પડધરી પોલીસ મથક મારફતે જાણવા મળ્યું કે મૃતકની લાશ એ-૧ની જમીનમાંથી છુપાવવામાં આવેલી હાલતમાં મળી આવી છે અને તેથી ફરિયાદી તથા તેના સગાં સ્થળે ગયા અને જાણવા મળ્યું કે મૃતકની લાશ બદામના ઝાડની નજીક છુપાવવામાં/દફનાવવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ સ્થળ ખોદવામાં આવ્યું તો એક માનવ કંકાલરૂપ મૃતદેહ મળ્યો. ફરિયાદીએ મામલતદારની હાજરીમાં મૃતકની લાશની ઓળખ કરી. ત્યારબાદ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી. પોલીસએ ફરિયાદની તપાસ કરી અને ત્યારબાદ એ-૧ તથા એ-૨ સામે આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું. કેસ સત્ર અદાલતમાં સત્ર કેસ નં. ૪૯/૦૯ તરીકે મોકલવામાં આવ્યો. માનનીય સેશન્સ જજે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ સાથે ધારા ૧૧૪ હેઠળના ગુના માટે તથા ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૦૧ સાથે ધારા ૧૧૪ હેઠળના ગુના માટે આરોપો ઘડ્યા. ત્યારબાદ, સુનાવણી હાથ ધરવામાં આવી.

૩. આરોપીઓના દોષ સિદ્ધ કરવા માટે ફરિયાદ પક્ષે ૨૨ સાક્ષીઓની તપાસ કરી અને ૪૦ દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કર્યા હતા, જેની વિગતો ક્રમશઃ માનનીય સત્ર અદાલત દ્વારા અનુચ્છેદ ૫ અને ૬માં નોંધવામાં આવી છે. ત્યારબાદ માનનીય સત્ર અદાલતે દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ બંને આરોપીઓના નિવેદનો નોંધ્યા, જેમાં આરોપીઓએ તેમની સામેના પુરાવાનો ઈન્કાર કર્યો હતો

અને વધુ નિવેદનમાં જણાવાયું હતું કે તેમની સામે ખોટો કેસ દાખલ કરવામાં આવ્યો છે અને તેઓ નિર્દોષ છે.

૪. ત્યારબાદ, વિદ્વાન સેશન્સ જજ ફરિયાદ પક્ષ અને બચાવ પક્ષને સાંભળ્યા અને નોંધ્યું કે ફરિયાદ પક્ષ બંને આરોપીઓ સામે આક્ષેપિત ગુનાઓ અંગે કેસ સાબિત કરવામાં સફળ રહ્યો છે તથા બંને આરોપીઓને આક્ષેપિત ગુનાઓ માટે દોષિત ઠરાવ્યા છે. ત્યારબાદ વિદ્વાન સત્ર અદાલતે દંડ માટે ફરિયાદ પક્ષ અને બચાવ પક્ષને સાંભળ્યા અને અંતે, આઈ.પી.સી.ની કલમ ૩૦૨ વાંચિત કલમ ૧૧૪ હેઠળના ગુના માટે રૂ. ૫૦,૦૦૦/- ના દંડ સાથે આજીવન કેદની સજા અને દંડની રકમ ન ભરવામાં આવે તો વધુમાં ૨ વર્ષની કઠોર કેદની સજા ફટકારી. વિદ્વાન સત્ર અદાલતે આઈ.પી.સી.ની કલમ ૨૦૧ વાંચિત કલમ ૧૧૪ હેઠળના ગુના માટે રૂ. ૨૦૦/- ના દંડ સાથે ૧ વર્ષની સાદી કેદની સજા અને દંડની રકમ ન ભરવામાં આવે તો વધુમાં ૩ મહિનાની સાદી કેદની સજા ફટકારી. વિદ્વાન સત્ર અદાલતે વધુમાં આદેશ કર્યો કે રૂ. ૭૫,૦૦૦/-ની વળતર રકમ મૃતક નીમુબેન લબુભાઈની પત્નીને ફોજદારી દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૫૭(૧)(બી) મુજબ ચૂકવવામાં આવે; પરંતુ સંબંધિત બાબત એ છે કે વિદ્વાન સત્ર અદાલતે સજાઓ સમકાલીન રીતે ભોગવવાની આજ્ઞા આપી નહોતી. આ પરિસ્થિતિઓ હેઠળ, એવું દ્વારા ફોજદારી અપીલ નં. ૧૦૮/૧૦ દાખલ કરવામાં આવી છે અને એવું દ્વારા તેમની સામે ફરમાવવામાં આવેલી દોષસિદ્ધિ તથા સજા ના આદેશ સામે ફોજદારી અપીલ નં. ૧૦૯/૧૦ દાખલ કરવામાં આવી છે.

૫. અપીલકર્તાઓ તરફે બંને અપીલોમાં ઉપસ્થિત માનનીય વકીલ શ્રી પી.બી. ગોસ્વામી તથા રાજ્ય તરફે બંને અપીલોમાં ઉપસ્થિત માનનીય એ.પી.પી. શ્રી જાનીએ અમને દસ્તાવેજ પરની સમગ્ર સાક્ષી તરફ દોર્યા. અમે માનનીય સેશન્સ જજે આપેલ ચુકાદા અને નોંધાયેલા કારણોની વિચારણા કરી છે. અમે રાજ્ય તરફના માનનીય એ.પી.પી.ને સાંભળ્યા છે.

૬. ફરિયાદ પક્ષના પુરાવાનો વ્યાપક રીતે નીચે મુજબ વિચાર કરી શકાય છે.

૭. ડૉ. ચેતન, ફરિયાદપક્ષ સાહેદ-૧, આંક ૭ની સાક્ષી, મૃતકને જડબામાં તથા ખોપરીમાં થયેલી ઇજાને સંબંધે ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપે છે. ઉક્ત ન્યાયાધીશના જણાવ્યા મુજબ, મૃત્યુનું કારણ મથાળે કઠિન અને ભોંઠા પદાર્થથી થયેલી ઇજા હતું. કેસ સંપત્તિનો આર્ટિકલ નં. ૧૦, લાકડાનો ગોળો, ઉક્ત ડૉક્ટરને બતાવવામાં આવ્યો હતો અને તેમણે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે આવી ઇજા ઉક્ત આર્ટિકલથી થઈ શકે છે અને આવી ઇજાઓ સામાન્ય પ્રકૃતિમાં મૃત્યુનું કારણ બને છે. ઉક્ત સાક્ષીની જિરહમાં, બચાવ પક્ષ કોઈ નોંધપાત્ર વિરોધાભાસ ઉપસ્થિત કરવામાં સફળ થયો નથી, સિવાય કે ડૉક્ટરે સ્વીકાર્યું હતું કે જો કોઈ વ્યક્તિ પડી જાય તો આવી ઇજા જડબામાં થઈ શકે, પરંતુ તેમણે વધુમાં જણાવ્યું કે આવી ઇજાઓ સામાન્ય પ્રકૃતિમાં મૃત્યુનું કારણ બનવા પૂરતી નથી. પીએમ નોંધ, આંક ૧૦ અને મૃત્યુના કારણ અંગે જારી કરાયેલ પ્રમાણપત્ર આંક ૧૧ તથા આંક ૧૨ ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપે છે.

૮. ફરિયાદી દિનેશભાઈ, ફરીયાદપક્ષ સાહેદ ૨, આંક ૧૫ની સાક્ષી ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપે છે અને તે સાક્ષીએ ફરિયાદને સમર્થન આપ્યું છે. તેમના જણાવ્યા મુજબ, તેમના પિતાના દાંતના કૃત્રિમ ઉપકરણના આધારે મૃતદેહની ઓળખ કરવામાં આવી હતી. તે સાક્ષીની જિરહ દરમિયાન બચાવપક્ષ કોઈપણ મહત્વપૂર્ણ વિસંગતિ બહાર લાવવામાં સફળ થયો નથી, સિવાય કે જિરહમાં તે સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું હતું કે તેના પિતાના દાંતની ઊંચાઈ અને પહોળાઈ કે તેના પિતાને કેટલા દાંત હતા તેની તેને કોઈ જાણકારી નહોતી. તે સાક્ષીએ જિરહ દરમિયાન વધુમાં સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે જ્યારે મૃતદેહ બહાર કાઢવામાં આવ્યો ત્યારે ભાઈજીભાઈ, ફરીયાદપક્ષ સાહેદ ૪, હાજર હતા. નિમુબેન, ફરીયાદપક્ષ સાહેદ ૩, આંક ૧૭, મૃતકની પત્નીની સાક્ષી ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપે છે. તેમણે નિવેદન આપ્યું છે કે મૃતકના પિતા ભાઈજીભાઈએ તે સ્થળ બતાવ્યું હતું જ્યાં મૃતદેહનું અગ્નિસંસ્કાર કરવામાં આવ્યું હતું અને તે સ્થળ ખોદવામાં આવ્યું ત્યારે મૃતદેહ મળી આવ્યો હતો. તે મૃતદેહ તેમના પતિનો જ હતો. તેમણે મૃતદેહની ઓળખ પણ તેમના પતિએ પહેરેલા અર્ધપેન્ટના આધારે કરી હતી. તેમણે તેમના પતિના દાંત/કૃત્રિમ દાંતના આધારે પણ મૃતદેહની ઓળખ કરી હતી. તે સાક્ષીની જિરહ દરમિયાન બચાવપક્ષ કોઈપણ મહત્વપૂર્ણ વિસંગતિ બહાર લાવવામાં સફળ થયો નથી, સિવાય કે તેમણે નિવેદન આપ્યું હતું કે મૃતદેહ કંકાલના સ્વરૂપમાં હતો. જિરહમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે અર્ધપેન્ટમાં સાંકળ હોવાથી તેઓ તેની ઓળખ કરી શકતાં હતાં.

૯. ભાઈજીભાઈ, ફરીયાદપક્ષ સાહેદ ૪, એ-૧ના પિતા, આંક ૧૮માં, કોઈ અંશે ફરીયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું છે, કારણ કે તેમણે સ્વીકાર્યું છે કે તેમનું નિવેદન પોલીસ દ્વારા નોંધવામાં આવ્યું હતું અને ખોટકામ માટે પોલીસ આવી હતી તથા મૃતદેહ ઘરની નજીક મળી આવ્યો હતો. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું કે પોલીસે તેમને પીપલાટા લઈ ગયા હતા અને જ્યારે પોલીસ તેમને લઈ ગઈ ત્યારે રાજકોટથી ત્રણથી ચાર વ્યક્તિઓ ત્યાં હાજર હતા. તેમણે જણાવ્યું કે પોલીસે બે વ્યક્તિઓને બોલાવ્યા હતા અને જ્યાં અસ્થિપંજર મળ્યું ત્યાં ખોટકામ કરવામાં આવ્યું હતું. ફરીથી તેમણે દોહરાવ્યું કે તેમનું નિવેદન પોલીસ દ્વારા નોંધવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ, તેમને વિરોધી સાક્ષી જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા અને જેરતપાસ માટે પરવાનગી આપવામાં આવી હતી.

૧૦. આઈઓ, ફરીયાદપક્ષ સાહેદ ૨૨, વિનોદસિંહ ખેંગર, આંક ૮૦ની સાક્ષી દ્વારા, પોલીસ સબ-ઇન્સ્પેક્ટર શ્રી એમ.એમ. ચૌહાણ સમક્ષ ઉક્ત સાક્ષી દ્વારા કરાયેલા નિવેદનની વિગતો ફરીયાદ પક્ષે સાબિત કરી છે અને ભાઈજીભાઈ દ્વારા ઉક્ત પોલીસ અધિકારી સમક્ષ કરાયેલા નિવેદન મુજબ, શ્રાવણ માસના દસમા વ્રતના જથ્થા અથવા પમા દિવસે, તેમની પુત્રવધૂ મંજુલાબેન એકલી હતી અને લગભગ ૭.૩૦ વાગ્યે મૃતક દારૂના નશાની હાલતમાં એ-૧ના ઘરે આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ એ-૧ રાત્રે લગભગ ૮.૩૦ વાગ્યે નડિયાદથી આવ્યો હતો અને તે સમયે ભાઈજીભાઈએ એ-૧ના ઘરે બૂમાબૂમનો અવાજ સાંભળ્યો હોવાથી તેઓ એ-૧ના નિવાસસ્થાને ગયા હતા. તે સમયે એ-૧ના હાથમાં લાકડાનો

લોગ હતો અને મૃતક પડી ગયો હતો તથા એ-૧એ મૃતકના માથા અને શરીર પર ઘા કર્યો હતો. જ્યારે તેમણે પોતાના પુત્રને પૂછ્યું કે તે કેમ માર મારી રહ્યો છે, ત્યારે એ-૧એ તેમને જણાવ્યું કે વચ્ચે ન આવવું, નહિતર તેની હાલત પણ આવી જ થશે. પરંતુ જ્યારે તેમણે આગળ પૂછપરછ કરી કે મૃતકને આટલું શા માટે મારવામાં આવી રહ્યો છે, ત્યારે એ-૧એ તેમને જણાવ્યું કે મૃતક તેની પત્ની મંજુલા સાથે અનૈતિક વર્તન કરી રહ્યો હતો અને તે મંજુલા પર સૂઈ ગયો હતો તથા તેણે તેને જોઈ લીધો હતો; તેથી તે તેને માર મારી રહ્યો હતો. તે સમયે મૃતક બૂમ પાડી રહ્યો હતો કે તેને મારવામાં ન આવે અને ત્યારબાદ ભયને કારણે તેઓ ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા હતા. ભાઈજીભાઈએ ઉક્ત પોલીસ અધિકારી સમક્ષ વધુમાં જણાવ્યું હતું કે બીજા દિવસે જ્યારે તેમણે એ-૧ને પૂછપરછ કરી, ત્યારે એ-૧એ તેમને કહ્યું હતું કે મૃતકનો અંત આવી ગયો છે અને તેની લાશ બદામના વૃક્ષ નજીક દહન કરી દેવામાં આવી છે અને જો તે આ અંગે કોઈને જણાવશે તો તેને તથા તેની પત્નીને મારી નાખવામાં આવશે.

૧૧. નારણભાઈ સુમંતલાલ જયસ્વાલ, ફરીયાદપક્ષ સાહેદ ૮, આંક ૨૨ની સાક્ષી દ્વારા, ફરીયાદ પક્ષે આંક ૨૪ પરનો નકશો રજૂ કર્યો છે, જેમાં એ-૧ના નિવાસસ્થાનનું સ્થાન, જ્યાં ગુનો આચરવામાં આવ્યો તે સ્થળ અને જ્યાં મૃતદેહનું દાહસંસ્કાર કરવામાં આવ્યું તે સ્થળ દર્શાવાયેલ છે. એ-૧ના પિતાનું નિવાસસ્થાન એ-૧ના નિવાસસ્થાનને બરાબર લાગુ છે, અને ગુનાનું સ્થળ એ-૧ના નિવાસસ્થાનને લાગતા પરિસરમાં આવેલું છે. જ્યાં મૃતદેહનું દાહસંસ્કાર

કરવામાં આવ્યું તે સ્થળ આશરે ૮૦ ફૂટના અંતરે છે, પરંતુ જમીન એ-૧ના પિતા ભાઈજીભાઈની હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું છે.

૧૨. અશ્વિનભાઈ છગનભાઈ પરમાર, ફરીયાદપક્ષ સાહેદ ૧૦, આંક ૪૬ની સાક્ષી દ્વારા, ગુનાના સ્થળના પંચનામાનો આંક ૪૭ પરનો સંકેત-પંચનામો રેકૉર્ડ પર આવ્યો છે. એ સાચું છે કે જિરહમાં આ સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે તે ખેતરનાં સ્થળે ગયો નહોતો, પરંતુ મનજીભાઈ મલાભાઈ ચૌહાણ, બીજા તપાસ અધિકારી, ફરીયાદપક્ષ સાહેદ ૨૧, આંક ૭૩ની સાક્ષી દ્વારા પંચનામાના વિષયવસ્તુ સાબિત થયા છે. ઉક્ત પંચનામા મુજબ, ભાઈજીભાઈ દ્વારા ગુનાના સ્થળ તથા મૃતદેહનું દાહસંસ્કાર જ્યાં કરવામાં આવ્યું હતું તે સ્થળ અંગે હકીકતનું ખુલાસું કરવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ, તે સ્થળને ૩ ફૂટ તથા ૬ ઇંચ સુધી ઊંડું ખોદવામાં આવ્યું અને મૃતદેહ મળી આવ્યો. બામના વૃક્ષની નજીક સ્થળ ખોદવાની વિડિયોગ્રાફી આંક ૪૮ દસ્તાવેજ દ્વારા રેકૉર્ડ પર આવી છે. અન્ય સંબંધિત પાસું એ છે કે આંક ૨૫ થી ૪૪ તથા આંક ૬૭ થી ૭૧ પરના દસ્તાવેજો સંમતિથી પુરવાર તરીકે રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા. આવા સંજોગોમાં, ઉક્ત દસ્તાવેજોની વિષયવસ્તુ અન્યથા પણ સાબિત ગણાવી શકાય. તેમાં એફ.એસ.એલ.ને પત્ર, એફ.એસ.એલ. અહેવાલ અને સેરોલોજિકલ અહેવાલ, આંક ૨૯, ૩૦ અને ૩૧નો સમાવેશ થશે.

૧૩. જયંતિભાઈ વિઠ્ઠલભાઈ પરમાર, ફરીયાદપક્ષ સાહેદ ૧૯, આંક ૬૩, હથિયારની ખુલાસા અને શોધ અંગેનો પંચનામો, ફરીયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન

આપે છે. ઉક્ત પંચનામો આંક ૬૪ પર રેકૉર્ડ પર આવ્યો છે, જેમાં પંચોની હાજરીમાં, એ-૧એ લાકડાના ગોળની હથિયાર ક્યાં રાખવામાં આવ્યું હતું તે સ્થળ અંગે ખુલાસો કર્યો હતો. ત્યારબાદ, પંચોની હાજરીમાં, લાકડાના ગોળરૂપ હથિયારની શોધ કરવામાં આવી. ઉક્ત વસ્તુની ઓળખ કરવામાં આવી છે અને ઉક્ત પંચનામા મુજબ, તે લાકડાના ગોળ પર લોહી મળ્યું નહોતું. જે એક પાસું સંબંધિત બની શકે તે એ છે કે પંચનામામાં, એ-૧એ જાહેર કર્યું હતું કે તેણે અને તેની પત્નીએ મૃતદેહનું દાહસંસ્કાર કર્યું હતું, જે, અમારા મતે, સહઅભિયુક્ત એવી તેની પત્ની એ-૨ વિરુદ્ધ વાપરી શકાય નહીં. લોખંડની કુહાડી પણ ઉક્ત પંચનામા મુજબ શોધી કાઢવામાં આવી હતી, જેનો ઉપયોગ સ્થળ ખોદવા તથા મૃતદેહનું દાહસંસ્કાર કરવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો. એફ.એસ.એલ. અહેવાલ અને વિશેષ કરીને, આંક ૩૧ પરનો સેરોલોજિકલ અહેવાલ દર્શાવે છે કે માટી, દોરા અને કપડામાંથી “એ” સમૂહનું લોહી મળ્યું. આંક ૪૪ પર લાકડાના ગોળ અંગેનો અન્ય સેરોલોજિકલ અહેવાલ દર્શાવે છે કે મૃતકની માટી, કપડાં અને દોરામાંથી મળેલા લોહી સાથે સુસંગત એવો જ “એ” સમૂહનો લોહી મળ્યો છે.

૧૪. અપીલકર્તાઓ તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી ગોસ્વામીએ પ્રથમ દલીલ ઉઠાવી હતી કે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા એ સાબિત થયું નથી કે મળેલ મૃતદેહ મૃતકનો જ હતો, કારણ કે ડીએનએ રિપોર્ટમાં કોઈ નિષ્કર્ષ નોંધાયેલ નથી; તેથી તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે માત્ર કંકાલ મળ્યો હતો તે હકીકત એ સાબિત કરવા માટે પૂરતો પુરાવો નથી કે તે મૃતકનો જ કંકાલ હતો અને અન્ય કોઈનો નહોતો.

૧૫. અમારા મતે, મૃતકના મૃતદેહની ઓળખ નિર્ધારિત કરવા માટે ડીએનએનો મેળ એક પ્રાસંગિક પાસું હોઈ શકે છે, પરંતુ અન્ય રીતો પણ છે, જેના દ્વારા ફરિયાદ પક્ષ આ હકીકત સાબિત કરવામાં સક્ષમ હોઈ શકે. વર્તમાન કેસમાં, મૃતકના પુત્ર, ફરીયાદપક્ષ સાહેદ ૨, દિનેશ, તથા મૃતકની પત્ની નીમુબેન, ફરીયાદપક્ષ સાહેદ ૩ની અનુક્રમે આંક ૧૫ અને ૧૭ પરની જુબાની , દ્વારા મૃતદેહની ઓળખ નજીકના કુટુંબીજનો દ્વારા કરવામાં આવી છે. વધુમાં, એ ૧ ના પિતાએ પોલીસ અધિકારી સમક્ષ જણાવ્યું હતું કે મૃતકને એ ૧ દ્વારા માર મારવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ એ ૧ એ જણાવ્યું હતું કે મૃતદેહનું દાહસંસ્કાર કરવામાં આવ્યું હતું. પંચોની હાજરીમાં સ્થળ બતાવવામાં આવ્યું હતું અને ત્યારબાદ મૃતદેહ મળ્યો હતો. આવી પરિસ્થિતિમાં, માત્ર ડીએનએ અહેવાલ ઉપલબ્ધ નથી એટલે ફરિયાદ પક્ષ મૃતદેહની ઓળખ સ્થાપિત કરવા બાબત કેસ સાબિત કરવામાં અસમર્થ રહ્યો છે, એમ અમે માનતા નથી.

૧૬. શ્રી ગોસ્વામી, અપીલકર્તાઓ તરફે હાજર વિદ્વાન વકીલે આગળ દલીલ કરી હતી કે અના પિતા, ફરીયાદપક્ષ સાહેદ ૪, ભાઈજીભાઈએ ફરિયાદ પક્ષના કેસને સંપૂર્ણપણે સમર્થન આપ્યું નથી અને તેથી, તેમના મતે, ભાઈજીભાઈ, ફરીયાદપક્ષ સાહેદ ૪ની હાજરીમાં તૈયાર કરાયેલ પંચનામાને રદ કરવામાં આવે. તેમણે રજૂ કર્યું કે સાક્ષ્ય અધિનિયમની કલમ ૨૭ની આવશ્યકતા ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા પુરવાર કરવામાં આવી હોવાનું કહી શકાય નહીં અને જો આ મુખ્ય સાક્ષ્યને

ધ્યાનમાં લેવામાં ન આવે, તો તે ફરિયાદ પક્ષના કેસ માટે ઘાતક સાબિત થશે અને આરોપીઓ લાલ મેળવવા હકદાર રહેશે.

૧૭. પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૭ હેઠળની આવશ્યકતાનો વિચાર આ અદાલતે ફોજદારી અપીલ ક્રમાંક ૨૭/૧૦ તથા સંલગ્ન બાબતોમાં, જેનો નિર્ણય ૨૫-૨૭/૦૩/૨૦૧૪ના રોજ થયો હતો, વિસ્તૃત રીતે કર્યો છે. આ અદાલતે તે ચુકાદામાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું

“૨૪. અમે ૨૦૦૨(૧) જીએલઆર, ૭૦૨માં નોંધાયેલ વિનુગીરી મોટિગીરી વિ. ગુજરાત રાજ્યના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણયનો, વધુ ઉપયોગી સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ, જેમાં આ અદાલતને એ પ્રશ્ન પર વિચાર કરવાનો અવસર મળ્યો હતો કે જો પંચો વિરોધી બની ગયા હોય, તો ખુલાસો થયેલ હકીકત અને દોષારોપક સામગ્રીને પોલીસ અધિકારીની સાક્ષીના આધારેથી ધ્યાનમાં લઈ શકાય કે નહીં. આ અદાલતે, પરાગ્રાફ ૨૪.૨માં, નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

૨૪.૨ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે પંચ સાક્ષીઓ ફરી ગયા હોવાથી, અદાલત ડિસ્કવરી પુરાવા પર આધાર રાખી શકતી નથી. આ દલીલ ખોટી છે, કારણ કે સર્વોચ્ચ અદાલતે મોદન સિંગ વિ. રાજ્ય રાજસ્થાનમાં, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૮ એસ.સી. ૧૫૧૧ માં નોંધ્યું છે કે જો તપાસ અધિકારી, જેમણે સામગ્રીવસ્તુઓ જપ્ત કરી હતી, તેમનો પુરાવો વિશ્વસનીય હોય, તો જપ્ત સાક્ષીઓ ફરિયાદ

પક્ષના વર્જનને સમર્થન ન આપે તે આધાર પર પુનઃપ્રાપ્તિ સંબંધિત પુરાવો નકારવાની જરૂર રહેતી નથી. સર્વોચ્ચ અદાલતે રાજ્ય, દિલ્હી સરકાર, એન.સી.ટી. વિ. સુનીલ, (૨૦૦૧) ૧ એસ.સી.સી. ૬૫૨ માં આપેલા તાજેતરના નિર્ણયમાં, પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૭ અને તેની કલમ ૧૧૪ જિલ્દી (ઈ) નો વિચાર કરતાં, ઠરાવ્યું છે કે પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૭ હેઠળ કે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૧૬૧ હેઠળ પણ, આરોપીના નિવેદન લખાયેલું હોય તે રેકૉર્ડ પર સ્વતંત્ર સાક્ષીઓની સહી મેળવવાની કોઈ આવશ્યકતા નથી. સંહિતાના અધ્યાય ૭ હેઠળ શોધખોળ કરવામાં આવે ત્યારે પોલીસ અધિકારી પર પોલીસની કાર્યવાહી જોવા અને તેના સાક્ષી બનવા માટે સ્થાનિક સ્વતંત્ર અને પ્રતિષ્ઠિત રહેવાસીઓને બોલાવવાની ફરજ મૂકવામાં આવી છે. બે સ્વતંત્ર સ્થાનિક રહેવાસીઓની હાજરીમાં આવી શોધખોળ કરાવવાની ધારાસભાની ધારણા એ છે કે તે રીતે હસ્તક્ષેપ કરાયેલી સર્વ સામગ્રીની સુરક્ષા સુનિશ્ચિત થાય અને જેને તેનો અધિકાર હોય તેમના હકોનું રક્ષણ થાય. પરંતુ અટકાયત હેઠળના આરોપી દ્વારા આપવામાં આવેલી માહિતીના આધારે કોઈ વસ્તુની પુનઃપ્રાપ્તિ, સંહિતાના અધ્યાય ૭માં કલ્પાયેલ શોધખોળના પ્રયાસથી ભિન્ન છે. એવું ઠરાવાયું છે કે જ્યારે આરોપી દ્વારા કરાયેલા કોઈ નિવેદનના આધારે પુનઃપ્રાપ્તિ કરવામાં આવે, ત્યારે તપાસ અધિકારી દ્વારા એવી પુનઃપ્રાપ્તિના સમયે તૈયાર કરાયેલ દસ્તાવેજ અનિવાર્યપણે સ્વતંત્ર સાક્ષીઓ દ્વારા પ્રમાણિત કરવો જરૂરી છે, એવી ભૂલભરેલી ધારણા છે. એવું પણ ઠરાવાયું છે કે જો કોઈ સાક્ષી હાજર ન હોય અથવા કોઈ વ્યક્તિએ દસ્તાવેજ પર પોતાની

સહી કરવા સંમતિ ન આપી હોય, તો કાયદાના સિદ્ધાંત તરીકે એવું કહેવું મુશ્કેલ છે કે પોલીસ અધિકારી દ્વારા તૈયાર કરાયેલ એવો દસ્તાવેજ દૂષિત ગણવો જોઈએ અને પુનઃપ્રાપ્તિનો પુરાવો અવિશ્વસનીય ગણવો જોઈએ. અદાલતે આરોપી પાસેથી બહાર લવાયેલા નિવેદનના આધારે પુનઃપ્રાપ્તિના તથ્ય અંગે સાક્ષી આપનાર તપાસ અધિકારીના પુરાવાનું સ્વતંત્રપણે તેના જ બળ પર મૂલવણી કરવી પડે છે. અદાલતે નોંધ્યું કે પોલીસ અધિકારીની કાર્યવાહી પ્રત્યે પ્રારંભિક અવિશ્વાસ સાથે વલણ અપનાવવું એ પ્રાચીન કલ્પના છે અને પોલીસની કાર્યવાહીને શરૂઆતથી જ અવિશ્વસનીય માની લેવું તથા માત્ર આ કારણે આવી કાર્યવાહી ત્યજી દેવી કે પોલીસએ આવી કાર્યવાહી સાથે સમકાલીન તૈયાર કરાયેલા દસ્તાવેજોમાં સ્વતંત્ર વ્યક્તિઓની સહી મેળવી નહોતી, એ કાનૂની રીતે સ્વીકાર્ય પ્રક્રિયા નથી. એવું ઠરાવાયું છે કે જ્યારે પોલીસ અધિકારી અદાલતમાં પુરાવો આપે કે આરોપી દ્વારા કરાયેલા નિવેદનની તાકાત પર તેણે કોઈ ચોક્કસ વસ્તુ પુનઃપ્રાપ્ત કરી હતી, ત્યારે જો અન્યથા તે અવિશ્વસનીય સાબિત ન કરવામાં આવી હોય, તો અદાલત માટે એ વર્જન સાચું માનવું ખુલ્લું છે. વર્તમાન કેસમાં પણ, અમારી દૃષ્ટિએ, આરોપી વ્યક્તિઓની સૂચના પર શસ્ત્રોની શોધ અંગે પોલીસ અધિકારી દ્વારા આપેલ વર્જન વિશ્વસનીય છે અને તે ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષીઓના પુરાવાને વધુ મજબૂત બનાવે છે, જેમણે આરોપી વ્યક્તિઓના અપરાધમાં ભાગ લેવા અંગે સાક્ષી આપી છે. આ શોધ પંચનામાઓ વિના પણ, જેમ ઉપર અમારે નોંધ્યું છે, આ તમામ આરોપીઓને અપરાધ સાથે જોડવા માટે વિશ્વસનીય પુરાવો ઉપલબ્ધ છે, અને તેમનો પુરાવો એ કહેવા પૂરતો છે કે આ

આરોપી વ્યક્તિઓએ ગેરકાયદેસર સમૂહ રચ્યો હતો અને પોતાના સામાન્ય હેતુને સિદ્ધ કરવા માટે, જેના અંતર્ગત મૃત્યુ પામેલા હરીશભાઈને ઇરાદાપૂર્વક મૃત્યુ પહોંચાડવાનું હતું, તેમણે ૧૫-૯-૧૯૯૨ના રોજ સવારે લગભગ ૯.૩૦ વાગ્યે છરીઓ અને ગુમીથી તેના પર હુમલો કર્યો હતો અને અઢાર ચીરોવાળા ઘાવો પહોંચાડ્યા હતા, જેના પરિણામે તેનું મૃત્યુ થયું હતું.

૨૫. ઉપરોક્તથી સ્પષ્ટ થાય છે કે હિરાસતમાં રહેલા આરોપી દ્વારા આપવામાં આવેલી માહિતીના અનુસંધાનમાં કોઈ વસ્તુની જમી, સંહિતાના અધ્યાય ૭માં પરિકલ્પિત શોધખોળના પ્રયત્નથી ભિન્ન છે. વધુમાં, અદાલતે તપાસ અધિકારીના પુરાવાનું પણ મૂલ્યાંકન કરવું પડે છે, જેમણે આરોપી પાસેથી ઉદ્ભવેલા નિવેદનના આધારે જમીની હકીકત અંગે સાક્ષી આપી હતી, અને તે તેના પોતાના મૂલ્ય પર વિચારણીય છે. પોલીસ અધિકારીની કાર્યવાહી પ્રત્યે પ્રારંભિક અવિશ્વાસ સાથે વલણ અપનાવવું અને શરૂઆતથી જ પોલીસની કાર્યવાહી અવિશ્વસનીય છે એવી કાનૂની રીતે સ્વીકાર્ય ન હોતી ધારણા કરવી, તેમજ આવી કાર્યવાહી સાથે સમકાલીન રીતે તૈયાર કરાયેલા દસ્તાવેજોમાં સ્વતંત્ર વ્યક્તિઓની સહી પોલીસએ ન લીધી હોવાના એકમાત્ર કારણસર આવી કાર્યવાહીનો ત્યાગ કરી દેવો એ એક પ્રાચીન માન્યતા છે. ઉપરોક્ત વધુમાં દર્શાવે છે કે જો કોઈ પોલીસ અધિકારી અદાલતમાં પુરાવો આપે કે અમુક વસ્તુઓ તેનું આપેલા નિવેદનના આધારે તેની દ્વારા જપ્ત કરવામાં આવી હતી, તો જો અન્યથા તે અવિશ્વસનીય હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું ન હોય, તો તે માહિતી સાચી હોવાનું માનવું અદાલતનું કર્તવ્ય છે.”

૨૬. ઉપરોક્ત કાનૂની સ્થિતિના પ્રકાશમાં, અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલની આ દલીલ અમે સ્વીકારી શકતા નથી કે પંચોએ માત્ર કેટલીક હકીકતોના ખુલાસા માટે તૈયાર કરવામાં આવેલા પંચનામામાં તેમની સહીની જ સ્વીકૃતિ આપી છે અને ત્યારબાદ આરોપજનક સામગ્રી પણ મળી આવી છે, તેથી તેને અવગણવી જોઈએ. અમારા મતે, ઉપર ઉલ્લેખિત કાનૂની સ્થિતિ અનુસાર, અદાલત જ્યારે એ બાબત પર વિચાર કરે છે કે સહીની સ્વીકૃતિ આપ્યા બાદ પણ પંચોએ ફરિયાદ પક્ષના કેસને આગળ સમર્થન આપ્યું નથી, ત્યારે તે એ બાબતનો પણ વિચાર કરશે કે શું પંચનામાની સામગ્રી, જેમની હાજરીમાં પંચોએ સહી કરી હતી અને જેમણે ત્યારબાદ આરોપજનક સામગ્રી જપ્ત કરી અથવા શોધી કાઢી હતી, એવા સંબંધિત પોલીસ અધિકારીઓની સાક્ષી દ્વારા ફરિયાદ પક્ષે સાબિત કરી છે કે નહીં. વધુમાં, આરોપજનક સામગ્રીની શોધ કે જપ્તી સાબિત થયા બાદ, અદાલતને એ બાબતની પણ તપાસ કરવી પડી શકે કે દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળના નિવેદનમાં અથવા અસરકારક બચાવ દ્વારા આરોપીએ આરોપજનક સામગ્રીની એવી શોધ અંગે કોઈ સંભવિત સ્પષ્ટીકરણ આપ્યું છે કે નહીં. વર્તમાન કેસમાં, ઉપર અમારે નોંધ્યું છે તેમ, દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળના નિવેદનમાં માત્ર ઇન્કાર છે. ઉપર અમારે નોંધેલ આગળના નિવેદનમાં, એ-૩એ પોતાના વિરુદ્ધ દાખલ કરાયેલા ખોટા કેસ સિવાય કંઈ જણાવ્યું નથી. જ્યાં સુધી એ-૧ અને એ-૨નો પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી માત્ર ઇન્કાર સિવાય, અને એ જણાવવા સિવાય કે કોઈ શોધ કરવામાં આવી નથી, કે કોઈ હકીકતોનો ખુલાસો કરવામાં આવ્યો નથી, અથવા તેમની હાજરીમાં કોઈ

પંચનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું નથી, એવી કોઈ અન્ય વિશિષ્ટ સ્પષ્ટતા આપવામાં આવી નથી. એ-૫નું આગળનું નિવેદન પણ આવું જ છે. એ-૫ દ્વારા એ-૩ને ઓળખતો ન હોવાનું કોઈ ઇન્કાર કરવામાં આવ્યો નથી. જેમની હાજરીમાં આરોપજનક સામગ્રી શોધવામાં અને જપ્ત કરવામાં આવી હતી, તે પોલીસ અધિકારીની સાક્ષી સિવાય, આંક ૧૨૧ પરનો દસ્તાવેજ વધુમાં દર્શાવે છે કે માટી અને કોટના બળેલા જ્યુટના ટુકડાના કણોની જમી વૈજ્ઞાનિક અધિકારીની હાજરીમાં કરવામાં આવી હતી, જે એક જાહેર સેવક છે.

૧૮. જો વર્તમાન મામલાના તથ્યોને ઉપરોક્ત કાનૂની સ્થિતિના પ્રકાશમાં તપાસવામાં આવે, તો જ્યારે સાક્ષી ભાઈજીભાઈ, ફરીયાદપક્ષ સાહેબ જ દ્વારા નિવેદન નોંધાયાનો તથ્ય સ્વીકારવામાં આવ્યો છે અને આઈ.ઓ.ની સાક્ષી દ્વારા ઈશારો કરવાના પંચનામાની વિગતો સાબિત કરવામાં આવી છે, તથા ત્યારબાદ મૃતકનું શવ શોધી કાઢવામાં આવે છે, ત્યારે તે તથ્ય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૭ મુજબ વિચારણા માટે લઈ શકાય છે. એ૧ દ્વારા કરવામાં આવેલ ખુલાસો તથા એ૧ની સૂચનાથી લાકડાનું ગડ્ડું અને લોખંડની કુહાડીની શોધ અંગે પણ આવી જ સ્થિતિ રહેશે.

૧૯. આ પરિસ્થિતિઓમાં, અમે એવું માનતા નથી કે પંચનામા દર્શાવીને અને ભાઈજીભાઈ દ્વારા બતાવવામાં આવેલ સ્થળના નિર્દેશ દ્વારા થયેલા તથ્યના ખુલાસા તથા મૃતદેહની શોધ, તેમજ એ-૧ દ્વારા કરાયેલા તથ્યના ખુલાસા અને લાકડાનો ગોળો તથા લોખંડની કુહાડીની શોધને, ફરીયાદ પક્ષના કેસને

ધ્યાનમાં લેતાં, ફગાવી દેવા યોગ્ય ગણાય. તેથી, આ દલીલ સ્વીકારી શકાય તેમ નથી.

૨૦. ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતાં એવું કહી શકાય કે આરોપ પક્ષ મરણ પામેલા વ્યક્તિનું મૃત્યુ કરાવવાનો તથા મૃતદેહનું દાહસંસ્કાર કરીને સાક્ષ્યનો નાશ કરવાનો કેસ સાબિત કરવામાં સમર્થ થયો છે. તેમ છતાં, માનનીય સેશન્સ જજે જે અગત્યના પાસાની અવગણના કરી છે, તે એ છે કે આરોપ પક્ષના કેસ મુજબ તથા ભાઈજીભાઈએ પોલીસ અધિકારી શ્રી વિનોદસિંહ ફરીયાદપક્ષ સાહેદ ૨૨, આંક ૮૦ સમક્ષ જાહેર કરેલ તથ્ય મુજબ, અ.૧ એ મરણ પામેલા વ્યક્તિને પોતાની પત્ની મંજુલાબેન સાથે અનૈતિક વર્તનમાં જોયો હતો અને તેણે મરણ પામેલા વ્યક્તિને મંજુલાબેન, પોતાની પત્ની, ઉપર પડેલો જોયો હતો, તેથી તેણે મરણ પામેલા વ્યક્તિને માર માર્યો હતો. અ.૧ ના નિવાસસ્થાને ચીસાચીસ થયાની પણ જાહેરખબર છે. આવી પરિસ્થિતિ પતિ માટે સ્વાભાવિક ક્રમમાં અચાનક ઉશ્કેરણીનો કેસ ઉભો કરે છે. આ તબક્કે, અમે આઈ.એ. આર. ૧૯૬૨ એસ.સી. ૬૦૫ માં પ્રસિદ્ધ કે. એમ. નાણાવટી વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્યના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતના આપવામાં આવેલા નિર્ણયનો ઉપયોગી સંદર્ભ લઈ શકીએ, જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતને સામાન્ય પરિસ્થિતિઓમાં અચાનક ઉશ્કેરણીના પાસા પર વિચાર કરવાની તક મળી હતી. તે નિર્ણયમાં, પરિચ્છેદ ૮૩ થી ૮૫ માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું

૮૩) જ્યાં મૃતક અનૈતિક જીવન જીવતી હતી અને તેનો પતિ, આરોપી, તેને ધમકાવતો હતો અને મૃતકે પશ્ચાત્તાપ દર્શાવવાને બદલે કહ્યું કે તે ફરીથી આવા કૃત્યો કરશે, અને આરોપી, ક્રોધથી ઉશ્કેરાઈને, તેણીને માર્યો અને, જ્યારે તેણીએ સંઘર્ષ કરી તેને માર્યો, ત્યારે તેણીની હત્યા કરી, અદાલતે ઠરાવ્યું કે અગાઉ થયેલી તમામ ઘટનાઓની ઉપર આવતું તાત્કાલિક ઉશ્કેરણ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૦ના પ્રથમ અપવાદની પરિધિમાં મામલો લાવવા માટે પૂરતું હતું. એ જ રીતે, જ્યાં એક સ્ત્રી કુખ્યાત અનૈતિક જીવન જીવી રહી હતી, અને અગાઉની રાત્રે રહસ્યમય રીતે પોતાના પતિના પથારીપાશેથી ગાયબ થઈ ગઈ હતી અને પતિએ તેના વર્તન સામે વિરોધ કર્યો હતો, ત્યારે તેણીએ તેને ગંદી રીતે અપશબ્દો કહ્યા, જેના કારણે પતિએ પોતાનું આત્મસંયમ ગુમાવ્યું, નજીક પડેલી એક કઠોર લાકડી ઉઠાવી અને તેણીને માર્યું, જેના પરિણામે તેણીનું મૃત્યુ થયું, લાહોર વડી અદાલતે, જાન મહંમદ વિ. સમ્રાટમાં, ઠરાવ્યું કે આ મામલો ઉપરોક્ત અપવાદ દ્વારા નિયંત્રિત હતો. વર્તમાન મામલામાં અદાલતના નીચેના અવલોકનો પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો :

વર્તમાન કેસમાં મારો અભિપ્રાય એ છે કે આરોપીના વર્તનનું મૂલ્યાંકન કરતાં, પોતાના દષ્ટિકોણને તે વાસ્તવિક ક્ષણ સુધી મર્યાદિત રાખવો નહીં જોઈએ જ્યારે અંતે પ્રાણઘાતક સાબિત થયેલો ઘા મારવામાં આવ્યો હતો; અર્થાત્, પ્રાણઘાતક ઘા મારવામાં આવ્યાના તુરંત પૂર્વે જે ઘટના ઘટી હતી માત્ર તેને જ ધ્યાનમાં લેવો નહીં જોઈએ. અમારે સ્ત્રીના પૂર્વવર્તી વર્તનને ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ.....

ઉપર જણાવ્યા મુજબ, સમગ્ર દૂર્ભાગ્યપૂર્ણ ઘટનાને પતિ તરફથી લાંબો ખેંચાતો વેદનામય સંઘર્ષ તરીકે જોવી જોઈએ, જે નિશ્ચિતપણે તેના મનને વ્યથિત કરતો રહ્યો હશે અને સ્ત્રી પર થયેલા હુમલા તરફ દોરી ગયો હશે, જેના પરિણામે તેનું મૃત્યુ થયું.”

અદ્વાહાબાદ વડી અદાલતની વિભાગીય ખંડપીઠે સમ્રાટ વિ. બાલકુ કેસમાં અપવાદને લાગુ કર્યો હતો, જ્યાં આરોપી અને મૃતક, જે તેની પત્નીની બહેનનો પતિ હતો, એક જ ખાટલામાં સૂતા હતા, અને રાત્રિ દરમિયાન આરોપીએ જોયું કે મૃતક ખાટલામાંથી ઊઠીને બીજા ઓરડામાં ગયો અને તેની (આરોપીની) પત્ની સાથે જાતીય સંભોગ કર્યો, અને આરોપીએ મૃતકને ફરીથી ખાટલા પર આવવા દીધો, પરંતુ મૃતક ઊંઘી ગયા પછી તેણે તેને છરી મારીને મોતને ઘાટ ઉતાર્યો. માનનીય ન્યાયાધીશોએ નીચે મુજબ ઠરાવ્યું :

જ્યારે બુધુ (મૃતક) ચારપાઈ પર તેની બાજુમાં સૂઈને આરોપી સાથે અતિનિષ્ઠ સંપર્કમાં આવ્યો, ત્યારે નિશ્ચિતપણે આરોપીના મન પર તેની વધુ અસર પડી હશે અને તેણે એવો વિચાર કર્યો હશે કે ‘હમણાં મારી બાજુમાં પડેલો આ માણસ થોડા મિનિટો પહેલાં મારું અપમાન કરી રહ્યો હતો’. આવા સંજોગોમાં અમને લાગે છે કે ઉશ્કેરણી ગંભીર પણ હશે અને અચાનક પણ.

અદ્વાહાબાદ વડી અદાલતે તાજેતરના એક નિર્ણયમાં, એટલે કે, બાબુ લાલ વિ. રાજ્ય, એક એવા કેસમાં અપવાદનો અમલ કર્યો હતો, જેમાં પતિએ પોતાની પત્નીને મૃતક સાથે વાંધાજનક સ્થિતિમાં જોઈ હતી અને ત્યારબાદ જ્યારે મૃતક,

તેની ગેરહાજરીમાં, તે જ્યાં વસવાટ કરવા ગયો હતો તે બીજા ગામમાં તેના ઘેર આવ્યો ત્યારે તેણે તેને મારી નાખ્યો હતો. માનનીય ન્યાયાધીશોએ અવલોકન કર્યું :

અપીલકર્તા જ્યારે સરકારી હાઉસ ઓર્થર્ડમાં રહેવા આવ્યો ત્યારે તેને એવું લાગ્યું કે તેણે પોતાની પત્નીને મૃતકના પ્રભાવથી દૂર કરી દીધી છે અને હવે તેમની વચ્ચે કોઈ સંપર્ક રહ્યો નથી. તેણે પોતાને ખોટા સુરક્ષાની ભાવનામાં ઝુલવી નાખ્યો હતો. આ વિશ્વાસ તૂટી ગયો, જ્યારે તે ગેરહાજર હતો ત્યારે તેણે પોતાના ઝૂંપડામાં મૃતકને જોયો. આ નિઃસંદેહ તેને માનસિક આઘાત પહોંચાડી શકે, અને કારણ કે આ જાણકારી અચાનક આવી પડવાની હતી, તેથી એવું માનવું જોઈએ કે તેણે તેને ગંભીર અને અચાનક ઉશ્કેરણી આપી. અગાઉના એક પ્રસંગે તેણે આ ગેરકાયદે ઘનિષ્ઠ સંબંધ અંગે શંકા વ્યક્ત કરી હતી તે હકીકત પણ ઉશ્કેરણીના સ્વરૂપને બદલી શકશે નહીં અને તેને કોઈ રીતે ઓછું અચાનક નહીં બનાવે.

ઉક્ત ચારેય ચુકાદાઓ એવા કેસ સાથે સંબંધિત હતા જેમાં પતિએ પોતાની પત્નીની હત્યા કરી હતી, જ્યારે તેની માનસિક શાંતિ પહેલેથી જ પત્નીની બેવફાઈના અગાઉના ખુલાસાથી ખંડિત થઈ ચૂકી હતી અને ત્યારબાદ પત્નીના કૃત્યે તેની વ્યથિત માનસિક સ્થિતિ પર ગંભીર તથા અચાનક ઉશ્કેરણીરૂપ અસર કરી હતી.

૮૪) શું “ગંભીર અને અચાનક” ઉશ્કેરણીના સિદ્ધાંતના અમલ માટે કોઈ વિવેકશીલ પુરુષનું ધોરણ છે? વિવેકશીલતા અંગે કોઈ નિરપેક્ષ ધોરણ નિર્ધારિત કરી શકાય તેમ નથી. ચોક્કસ પરિસ્થિતિઓમાં વિવેકશીલ પુરુષ શું કરશે તે પ્રથાઓ, રીતરિવાજો, જીવનપદ્ધતિ, પરંપરાગત મૂલ્યો વગેરે પર આધાર રાખે છે; સંક્ષેપમાં કહીએ તો, જે સમાજનો આરોપી સભ્ય છે તેના સાંસ્કૃતિક, સામાજિક અને ભાવનાત્મક પૃષ્ઠભૂમિ પર આધાર રાખે છે. આપણા વિશાળ દેશમાં સમાજના સૌથી નીચલા તબક્કાથી લઈને સર્વોચ્ચ તબક્કા સુધીના સામાજિક સમૂહો છે. કોઈ પણ ધોરણને ચોક્કસપણે નિર્ધારિત કરવું શક્ય પણ નથી અને ઈચ્છનીય પણ નથી: સંબંધિત પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લઈને, પ્રત્યેક કેસમાં નિર્ણય કરવાનું કાર્ય અદાલતનું છે. આ કેસમાં એ નિશ્ચિત કરવું જરૂરી નથી કે શું આરોપીની સ્થિતિમાં મૂકાયેલ વિવેકશીલ પુરુષ તેની પત્નીએ અન્ય પુરુષ સાથેની પોતાની અનૈતિક આત્મીયતા બાબતે કરેલી કબૂલાતથી ક્ષણિક, અથવા અસ્થાયીરૂપે પણ, પોતાનો આત્મનિયંત્રણ ગુમાવી બેઠો હોત; કારણ કે પુરાવા પરથી અમે સંતોષ માનીએ છીએ કે આરોપીએ પોતાનો આત્મનિયંત્રણ પાછો મેળવી લીધો હતો અને અદુજાની વિચારપૂર્વક હત્યા કરી હતી.

૮૫) વર્તમાન તપાસને સંબંધિત ભારતીય કાયદો નીચે મુજબ કહી શકાય છે :

(૧) “ગંભીર અને અચાનક” ઉશ્કેરણીની કસોટી એ છે કે શું સામાન્ય સમજ ધરાવતો, આરોપી જેવો જ સમાજવર્ગનો, અને જે પરિસ્થિતિમાં આરોપી મૂકાયો હતો તેમાં મૂકાયેલો વ્યક્તિ એટલો ઉશ્કેરાઈ જાય કે પોતાની સ્વનિયંત્રણ ક્ષમતા

ગુમાવી બેસે. (૨) ભારતમાં, ચોક્કસ પરિસ્થિતિઓમાં શબ્દો અને હાવભાવ પણ આરોપીને ગંભીર અને અચાનક ઉશ્કેરણી આપી શકે છે, જેથી તેનું કૃત્ય ભારતીય દંડ સંહિતાની ધારા ૩૦૦ના પ્રથમ અપવાદની અંદર આવી શકે. (૩) પીડિતના અગાઉના કૃત્યથી સર્જાયેલી માનસિક પૃષ્ઠભૂમિને, ગુનો કરવાનું અનુસૃત કૃત્ય ગંભીર અને અચાનક ઉશ્કેરણીનું કારણ બન્યું હતું કે કેમ તે નિર્ધારિત કરતી વખતે ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે. (૪) ઘાતક પ્રહારનો સ્પષ્ટ રીતે સંબંધ એ ઉશ્કેરણીથી ઉદ્ભવેલી ભાવનાના પ્રભાવ સાથે હોવો જોઈએ, અને સમયના ગાળાથી અથવા અન્યથા, ભાવના શાંત પડી ગયા પછી પ્રારંભિક આયોજન અને ગણતરી માટે અવકાશ અને ક્ષેત્ર આપ્યા બાદનો ન હોવો જોઈએ.”

૨૧. જો વર્તમાન કેસના તથ્યોનું ઉપરોક્ત ઉદ્દેશિત અવલોકનોના પ્રકાશમાં મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે, તો એવું દ્વારા પતિની હેસિયતમાં, મૃતકે તેની પત્ની સાથે અનૈસર્ગિક કૃત્ય કર્યું હોવાના કારણે અને મૃતક તેની પત્ની ઉપર પડેલો મળી આવ્યો હોવાના કારણે થયેલી સ્વાભાવિક ઉશ્કેરણી, જેના પરિણામે સ્વ-નિયંત્રણ ગુમાવવું અને લાકડાના ગોઠાથી મારામારી કરવી, તેને અણગણ્ય કરવી શક્ય નહોતી. હવે એ સુસ્થિર છે કે જ્યારે બે દષ્ટિકોણ શક્ય હોય, ત્યારે અદાલત આરોપીના પક્ષે રહેલી દષ્ટિને અનુસરે છે.

૨૨. આ પરિસ્થિતિઓમાં અમને જણાય છે કે જો મૃતકનું મૃત્યુ કરાવવા અંગે અં ૧ દ્વારા બનેલી ઘટનાને અચાનક ઉશ્કેરણીના આધારે વિચારવામાં આવે, તો પ્રકરણ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળ નહીં, પરંતુ કલમ ૩૦૪ ભાગ-૨ હેઠળ આવશે. તેથી, અં ૧ સામે માનનીય સેશન્સ જજે આજીવન કેદની બદલે આપેલી દસ વર્ષના સખત કેદની યોગ્ય સજા રહેશે. જોકે, અર બાબતે, ફરિયાદ પક્ષે એવું દર્શાવવા માટે કોઈ વિશ્વસનીય અને મહત્વપૂર્ણ પુરાવો રજૂ કર્યો નથી કે મૃતકનું મૃત્યુ કરાવવામાં અરએ કોઈ ભૂમિકા ભજવી હતી. અં ૧ દ્વારા પોતાની પત્ની અર સાથે મૃતદેહને ખોદી કાઢી અંતિમ સંસ્કાર કરવા અંગે કરાયેલ ખુલાસાનો ઉપયોગ અર, જે સહ-આરોપી છે, વિરુદ્ધ કરી શકાય નહીં. વધુમાં, મૃતકના મૃતદેહને ખોદી કાઢવા અને અંતિમ સંસ્કાર કરવા બાબતે અરની ભૂમિકા અંગે અન્ય કોઈ પુરાવા દ્વારા પણ સમર્થન મળતું નથી. આ પરિસ્થિતિઓમાં, માનનીય સેશન્સ જજે અન્ય સહ-આરોપી વિરુદ્ધ કરાયેલા એક તથ્યના ખુલાસા પર આધાર રાખવામાં, ખાસ કરીને અર વિરુદ્ધ તેની ભૂમિકા અંગે ફરિયાદ પક્ષે કોઈ સ્વતંત્ર પુરાવો રજૂ કર્યો ન હોવાથી, ભૂલ કરી છે. તેથી, માનનીય સેશન્સ જજે અર વિરુદ્ધ નોંધાયેલ દોષસિદ્ધિ અને તેના પર ફરમાવેલી સજા જાળવી રાખી શકાય નહીં.

૨૩. અમારા મતે, માનનીય સેશન્સ જજે આરોપીને દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૨૭નો લાભ ન આપીને વધુ એક ભૂલ કરી છે. એવું નથી કે દરેક કેસમાં અદાલત દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૨૭નો લાભ તમામ આરોપીઓને આપી

શકે, પરંતુ અમારા મતે, જો માનનીય સેશન્સ જજે દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૨૭ હેઠળ લાભ ન આપવા માટે ચોક્કસ કારણો નોંધ્યા હોત, તો મામલો જુદા આધાર અને જુદી વિચારણા પર ઊભો રહી શક્યો હોત. માનનીય સેશન્સ જજે કોઈપણ કારણ દર્શાવ્યું નથી. આગળ, એવું દ્વારા કોઈપણ ગુનો આચરવાનો કોઈ પૂર્વ ઇતિહાસ નથી. આવા સંજોગોમાં, અમને લાગે છે કે દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૨૭ હેઠળની સજાઓ એકસાથે ભોગવવાના લાભ માનનીય સેશન્સ જજ દ્વારા વિસ્તારી શકાયા હોત. પરંતુ, કારણ કે આ લાભ આપવામાં આવ્યો નથી, તેથી હાલની અપીલમાં અમે તે લાભ આપી શકીએ છીએ.

૨૪. અમને પણ એવું જણાય છે કે આરોપી પર લાદવામાં આવેલ રૂ.૫૦,૦૦૦/ નો દંડ અતિશય ઊંચો છે, કારણ કે જો આરોપીઓની આર્થિક પૃષ્ઠભૂમિ ધ્યાનમાં લેવામાં આવે તો તેઓ સમાજના અત્યંત ગરીબ વર્ગમાંથી આવે છે. એવું જણાય છે કે માનનીય સેશન્સ જજ સમક્ષ વકીલની નિમણૂક કાનૂની સહાય મારફતે કરવામાં આવી હતી. તેમની પાસે વકીલ રાખવાની પણ આર્થિક ક્ષમતા નહોતી. વધુમાં, કૃષિ જમીન એ-૧ના પિતાના હિસ્સામાં છે, એ-૧ના નહીં, અને એ-૧ નડિયાદ ખાતેની આરાની મિલમાં મજૂરીનું કામ કરતો હતો. તેથી, અમને જણાય છે કે લાદવામાં આવેલ દંડમાં રૂ.૨૫,૦૦૦/ સુધી યોગ્ય ઘટાડો થવો જોઈએ. દંડની રકમ અનુરૂપ ઘટાડવા યોગ્ય હોવાથી, વળતર પણ તે મુજબ ઘટાડવું આવશ્યક રહેશે.

૨૫. ઉપરોક્ત અવલોકનો અને ચર્ચાને ધ્યાનમાં લેતાં, માનનીય સેશન્સ જજે એવને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ સહપાઠિત કલમ ૧૧૪ હેઠળના ગુનામાં આપેલ દોષસિદ્ધિને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૪ ભાગ ૨ હેઠળની દોષસિદ્ધિમાં રૂપાંતરિત કરીને તેમાં ફેરફાર કરવામાં આવે છે. એવને ૧૦ વર્ષનું કઠોર કેદ સાથે રૂ.૨૫,૦૦૦/-નો દંડ તથા દંડની રકમ ચૂકવવામાં નિષ્ફળ જવા બદલ વધુ ૬ મહિનાનું કઠોર કેદ ભોગવવું પડશે. ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૦૧ હેઠળના ગુનામાં એવ સામે નોંધાયેલ દોષસિદ્ધિ અને લાદવામાં આવેલી સજા યથાવત્ રાખવામાં આવે છે. તેમ છતાં, એવ દ્વારા લાદવામાં આવેલી બન્ને સજાઓ એકસાથે ભોગવવાની રહેશે.

૨૬. વિદ્વાન સત્ર અદાલત દ્વારા આંકેલ દોષસિદ્ધિ અને એર પર આરોપિત દંડ રદ કરવામાં આવે છે. એરને તત્કાળ મુક્ત કરવામાં આવે, જો તેની હાજરી અન્ય કોઈ કાયદેસર હેતુ માટે આવશ્યક ન હોય.

૨૭. દંડપ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૫૭(૧)(બી) હેઠળ વળતર આપવાના વિદ્વાન સત્ર અદાલતના આદેશમાં આ અસર માટે ફેરફાર કરવામાં આવે છે કે વળતર રકમ રૂ.૨૫,૦૦૦/ રહેશે, રૂ.૭૫,૦૦૦/ની જગ્યાએ.

૨૮. ફોજદારી અપીલ નં.૧૦૮/૧૦ ઉપરોક્ત હદ સુધી અંશતઃ મંજૂર કરવામાં આવે છે. ફોજદારી અપીલ નં.૧૦૯/૧૦ અનુરૂપ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

(જયંત પટેલ, ન્યાયાધીશ)

(ઝેડ.કે. સૈયદ, ન્યાયાધીશ)

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.